

Življenje slavnih Slovanov.

X.

Lomonosov.

Lomonosov (Mihael Vasiljevič), stvarnik novejših pesniških pisav in pismenosti ruske, rojen leta 1711 v Denisovski vasi (Denisovskaja) pri Holmogori na Rusovskem, kjer so mu leta 1825 spominek postavili, je bil sin revnih starišev. Mladenček je svojemu očetu, kmetu in ribču delati in za živež družine skrbeti pomagal. O zimskih dnevih ga je neki cerkovnik (mežnar) brati učil. Petje Davidovih psalmov v cerkvi in prebiranje sv. pisma je raznetilo najprej v njem tleče iskricke pesniškega duha in obudilo ljubezen do učenosti.

Slišavši, da je v Moskvi učilnica, v kateri po grekovsko, latinsko in francosko učijo, in siromaškim učencom živež zastonj dajejo, jo potegne skrivaj tje in prosi, da bi ga v nauk vzeli. Oskerbovavci te učilnice toliko hrepenenje serčnega mladenčka po nauku viditi, ga vzamejo, njemu v naj večje veselje, v učilnico. Pozneje ga pošljejo v Kijev, leta 1734 pa v Petrograške vikše šole, kjer se je posebno pridno obnašal.

Dvé leti potem se gré učiti računstva v Marburg na Hesovsko, na to rudarstva v Freiberg na Saksonsko, ob enem pa tudi pridno poznavať dela nemških pesnikov. Potovaje po Braunšvajgu je naletel na prusovske nabiravce vojakov, ki ga vjamejo. Moral je ptujega kralja služiti; vendar kmalo uteče in se verne skozi Holandijo (1741) v Petrograd, kjer so ga akademijskega učenika in vodja shrambe nerastnine izvolili.

Kmaló potem je dal svojo prvo imenitno pesem (ódo) „na turško vojsko“ in „na zmago pri Pultavi“ na svetlo. Cesarica Elizabeta ga postavi 1745 učenika kemije in 1751 zbornega svetovavca. Tudi je dobil dovoljenje postaviti steklarnico (glažuto) za narejanje pisanih biserov iz stekla.

Ker jo je bil prvi sprožil, da bi tudi v Rusi kaj skladno-obraznega *) napravili, mu je izročila država skerb, dvé velike podobe narediti dati, ki naj slavna dela rusovskega cesarja Petra I. poveljujejo.

Potem ko so ga bili leta 1760 vodja srednjih, kakor tudi naj vikših šol izbrali in ga nazadnje na visoko stopnjo državnega svetovavca povzdignuli, je končal svoje življenje 4. aprila 1765.

Njegovo truplo je dala cesarica Katarina II. z veliko častjo v rako (žerv) cerkve sv. Aleksandra Nevskega postaviti.

Lomonosovih takih pesem, ki jim „óde“ pravijo, imamo dva zvezka in brez teh več cerkvenih in posvetnih, ki jih zlo čislajo. Njegova davorija ali junaška pesem „Petru Velikemu“ je naj boljša med vsimi ruskimi te verste.

Razun tega je spisal Lomonosov še slovnico rusovskega jezika, več spisov rudoznanstva in kemije. Ruska akademija (društvo učenih) je dala vsa njegova dela v 6 zvezkih v Petrogradu 1803 na svetlo. Lomonosovo življenje je popisal precej obširno Čičagov.

Smešnice.

Neka gospá, kateri je mož na smertni postelji ležal, je jokala tako silno, da jo je njena prijateljica hotla odpeljati v drugo sôbo: „Pustite me tukaj“ — réče ona — „ženi je veliko lagleje, ako gleda moža svojega umirati“.

Neka jezična žena réče svojemu možu, ki si ni

*) Skladna obraznija (mozaik) je umetnost, iz barvanih koscev stekla, kamna itd. obraze ali podobe tako skladati, da so kakor iz céla malane viditi, kar je zlo težko. Pis.

na sejmu nič kupil, kar bi ji bilo dopadlo: „Pojdi se solit; ti si vselej izbereš kar je naj gérji!“ „Prav imaš“ — ji odgovori mož — „tebe sim naj prvo zbral.“ (Iz Nevna.)

— V neki gostivnici se je zbirala vsak večer množica znancov, med katerimi je bil tudi nekdo, ki so ga navadno „modrijana“ imenovali. Vsak večer jim je kaj družiga kvasil, in če je bilo še tako abotno, oni so ga radi poslušali. En večer pride in vpraša svoje prijatle: ali veste, ktere farbe sta bila Adam in Eva? Ko mu nobeden praviga ne odgovori, začne on takole:

„Ljudje na svetu so bele, černe, rujave ali rumene farbe, in, kaj ne? vsi so po Adamu in Evi. Kako je to mogoče? Če že od rumenkastih in rujavih ljudi ne govorim, ker zna biti, da je rumenkasta farba le vmazana bela, rujavkasta pa vmazana črna, vstane vendar vprašanje: kako zamorejo beli in črni ljudje (zamorci) otroci enih staršev, Adama in Eve biti? V tem so učene glave različnih misel.

Eni pravijo: Adam je bil črn, Eva pa bela.

Drugi terdijo: Adam je bil bel, Eva pa črna.

Spet eni pravijo: Adam in Eva sta bila obá črna.

Drugi spet: da sta bila obá bela.

Še drugi pa terdijo, da sta bila Adam in Eva mavrasta, to je, črna in pa belopikčasta. V ti poslednji misli ste pa spet dvé stranki. Ena pravi: Ako sta bila Eva in Adam mavrasta in so beli in črni ljudje nju nasledniki, tako sta bila Adam in Eva černo-bela. Druga stranka pa terdi, ako sta bila Adam in Eva mavrasta, nista mogla drugačna biti, kakor belo-črna“.

„Tako smo, ljubeznjivi poslušavci! zaslišali vse misli učenih mož. Ktero misel bomo sedaj mi za pravo spoznali? ali sta bila Adam in Eva obá črna? ali obá bela? ali le Adam črn? Eva pa bela? ali Adam bel? Eva pa črna? ali obá mavrasta? in kako: ali sta bila černo-bela? ali pa belo-črna? Jez mislim takole: ker zna vsaka misel prava biti, da ostanemo pri ti misli: da je vsaka misel prava, dokler ne zvemo, ktera je prava!“ (Iz Fl. Bl.)

Novičar iz slovanskih krajev.

Od Primorja 8. listopada. Ljube Novice! Dopis „starih slovenskih mater iz uniga sveta svojim sedanjim unukinam“ smo z velikim veseljem brali in nam je toliko več všeč bil, ker tudi pri nas se taka godí, da tako prijazniga pismica rajncih starih mater do svojih sedanjih unukinj, sosebno kar krajce zadene, silno potrebujemo. Ali pustimo to sedaj in obrnimo se na zvonik sv. Urha v Dolini, v kateriga je 26. pret. mesca strela vdarila. Gosp. dopisnik v 89. listu spozná potrebo kalamita na njem; tudi mi smo take misli, vendar pa vprašamo: kdo bi moral za kalamit na zvoniku skrbeti, ali farmani ali pa farna cerkev? Farna cerkev je res dokaj premožna, pa zraven tega tudi mnogo veličih troškov ima, zakaj ona šolskiga učenika, nekoliko pa tudi duhovne plačuje in poleg tega še toliko družih potreb vsako leto ima, da včasih tudi podfarnih cerkvá pomoči iskati mora. Je le ona po tim takim v stanu si kalamit oskerbeti? In ker ne, bi to gotovo dolžnost farmanov bila. Ali farmani Dolinske fare res radi vidijo okinčane cerkve, olišpane in z gorečimi svečami in svetivnicami obložene oltarje, tode spod pavca se ljudém denár za cerkev nerad zmika, češ: „Naj se cerkev sama oskerbí, saj je bogata“. Dolžniki cerkev so pa, kakor drugod tako tudi tukaj, v plačilu mlačni, in sicer zdaj, ko se čeber vina po 8 zlatov prodaja. Res je tudi, da je treba na več strani dajati, in da nektare vasi Dolinske fare za svoje podfarne cerkve dokaj storé;

tako je Borštno-Zabreška soseska lepo cerkev napravila, Podgorska je hišo duhovnika in šolo sozidala itd., vendar edinost in zločnost, po kateri so nekdanje Bežanje dalje in dalje slovili, je zaspala, in zato se bojimo, da zvonik sv. Urha bo še za naprej brez kalamita ostal.

O ti priliki vam še grozno žalostno vést povedati moram, da naš neprecenljivi slovenski pesnik Koseski v Terstu še vedno hudo bolán leží. Molímo za-nj, da nam ga Bog milostno ohrani! Njega zguba bi domovino našo v serce zadela. Mokričan *):

Iz Postojne. m. **) Kar mi je že dolgo pri sercu, moram danes razodeti, in poterkati na vrata tistih mož, v katerih naročji spí naprava bolnišnice Postojnske, da naj nam bi povedali kako in kaj? Potreba bolnišnice pri nas je že dolgo spoznana, zakaj po hvale vrednim prizadevanji poprejšnjega kresijskiga zdravnika, gosp. dr. Vesel-a se je nabralo 2000 fl. za to dobrotljivo napravo, kateri znesek se je z obrestmi vred in s tistimi 2000 fl., ki jih je rodovina Winklerjeva darovala za milodaren namen, že narasel do 4400 fl. Misliti je bilo, da častito županije predstojništvo po tem ne bo dalje odlaševalo te potrebne reči in da se bo kmalo napravila bolnišnica. Ali — še je ni! Gospodje! ki imate to reč v rokah: ne dajte se motiti s tem, ako ne morete vsim vstreči; „kolikor glav, toliko misel“, tako je bilo in bo, — zaslišite vse, storite pa, kar za nar boljši spoznate. Potreba je očitna, to je gotovo, o tem ni pravde več; denarje tudi imate za to; — tedaj se bo še hiša dobila, čeravno ne popolnoma, pa saj dosti pripravna za ta namen; saj nima bolnišnica veličansko poslopje biti.

Pomislite, da je potreba že pred durmi! Že so nek delavci v Vremu, začeti ondi predore, in pred ko ne se bojo jele že prihodnjo spomlad tudi dela na železnici iz Logatca na Postojno do Vrema. Kaj nek bo, ko bo v naši bližnji okolici tolikšna množica ljudi, med katerimi jih vedno kaj zbolí, se mnogokrat tudi legar vname? Vém scer, da delavci na železni cesti imajo o sili svoje bolnišnice in da Postojnska bolnišnica ima prav za prav le za naše sosesčane biti. Ali marsikaka nesreča se vedno primeri, da tudi tujimu bolniku — ker je tudi naš bližnji — moramo na pomoč priti. Taka se je ravno sedaj primerila: neko ženo od delavcov na železnici v Barovnici, ki je za vodenico že 3 mesce bolna, so potirali iz Verhnike, namest v Ljubljano v bolnišnico, v njeno domačijo v Gorico; ko revo v Postojno pripeljejo, se ni mogla sama več v postelji obrniti, noge so ji bile mertudne, polne starih turov, senjasta na herbtu in križu je ječala bolečin; vse je pod njo šlo. Tako revo naprej tirati, bi ne bilo človeško bilo, — pa kam ž njo, ker bolnišnice ni? — neki reven gospodar jo je vzel v svojo hišo proti temu, da se mu 1 gold. na dan plačuje, vendar pri vsem tem še ni prida oskerbljena. In kaj taciga se večkrat primeri, da ne vémo kam z bolnikom.

Pa tudi za domače, kako dobro in potrebno bi bilo, ako kaki revež zlasti na kužni bolezni zbolí, da pride iz tesne kočice in od zdravih preč v bolnišnico.

Na katero stran tedaj to reč prevdarimo, povsod se razlega potreba glas: **Napravite bolnišnico! Napravite jo, boljši danes ko jutri! Že — sila kola lomi!**

Iz Ljubljane. Po naznanilu, ki ga je kmetijska družba iz Kočevja sprejela, so se 4. t. m. zbrali ondašnji g. udje kmetijske družbe in namesto umerliga g.

Kertek-a izvolili predsednika Kočevske podružnice dosluženiga fajmoštra in v čbelarstvu slavnoznaniga g. Jurja Jonke-ta odbornika pa g. Janeza Wiedewohla in g. Jožefa Braune-ta posestnika in kupca, oba dobro izvedena kmetovavca. Ob enim se je tudi več pridnih in izvedenih kmetovavcov naznanilo, ki naj se izvolijo za ude kmetijske družbe. — Umetni gosp. kaplan Janez Puher v Bledu je po naznanilu „Ljublj. čas.“ v steklomalarii imenitno reč znašel: vsak natis in vsako podobo z bakra, kamna ali lesa — po zgol sami dotiki stekla z prvotno podobo — na šipo vtisniti, brez da bi prvotna podoba potem se kaj poškodovala. Imenuje pa tako napravljene podobe po slovensko „tičnopise“ po besedi tik in pisano, po nemško „Glasberührungsbilder“. Gosp. Puher bo več tacih podobšin, ktere naj bi se znajdniku v čast „Puherotypi“ imenovali, v veliko razstavo v Novi-Jork poslal.

Novičar iz mnogih krajev.

Ob novim letu bo nek prav pametna nova naprava na cesarskih železnicah v djanje stopila, po kateri ne bo za vožnjo kupljena karta le samo za tisto vožnjo veljala, ampak bo veljavna za kakoršni koli drugi dan; tudi bo veljala, če bi se med potam popotniku primerilo, da bi na kaki ostaji ostati hotel in se pozneje naprej peljati; — dosihmal je bilo plačilo zgubljen, če je kdo tisto vožnjo zamudil; prihodnje pa tega ne bo, ker vsaka karta bo vse drugač napravljena. — Konec januarja prihodnjiga leta se bo po novi colni tarifi pri blagu, ki se iz ptujih dežel v naše pripelje, spet nekaj zgodilo, kar bo ceno ptujiga tkaniga blaga, oblačil, lepoticij in rudninskiga blaga ponizalo: colnina v dard z 10 gold. od sto bo namreč jenjal. — Ministerstvo denarstva je deželnim poglavarstvom ukazalo zvediti: ali je za vsakdanje potrebe dosti krajecarjev in srebernih šestíc med ljudmi, — Po višjim ukazu se mora na domovnicah (Heimathscheine) kakor na vsakim popotnim pismu prihodnjič vselej zaznamovati: v katero sosesko je popotnik dostojin, ker med dostojnostjo in stanovanjem je razloček. — Nek gosp. Dreyer iz Bürserberg-a na Vorarlberskim je dobil za 3 leta privilegij na znajdbo nove svečave (Gasaether), ktera lepo gorí in se nič ne kadí; vsaka svetilka (lampa) je za-njo pripravna, in je tudi boljši kup od vsake druge svečave. Zares važna znajdba! — Ruski carovič se je te dni s svojo ženo in veliko družino iz Tersta skozi Ljubljano na Dunaj podal. — V bolnišnici na Dunaji so ozdravili neko hišno, ki se je hotla z buckami ob življenje pripraviti, katerih v oblate zavutih je sila veliko požerla; 403 buck, katerih nektore so bile več pavcov dolge, so iz nje spravili. — Na Dunaji izhaja 41 časnikov. — Iz Noviga-Jorka iz Amerike pride v Terst 64.000 hrastovih dog. Angleži nam vozijo premog, sedaj cló Amerikanci doge! — V Besarabii in Valahii je jela goveja kuga spet hudo razsajati; na meji našiga cesarstva se je tedaj kontumacia mogla zlo poostriti, da se tudi v naše dežele ne prikrade ta kuga. — Telegraf iz Pariza je naznanil, da je 7. dan t. m. starašinstvo sklenilo tole: „Francozi hočejo spet cesarstvo in L. Napoleona za cesarja, ki naj ima pravico, nasledništvo v rodovini Napoleonovi določiti. Ljudstvo, to skleniti, naj se pokliče 21. tega mesca, postavodajni zbor pa 25.“ Stric Napoleona Jeroma (Jeronima), enmalo razkačen po tem sklepu starašinstva, ker v njem ni iz njegove rodovine naslednik imenovan, se je odpovedal predsedništvu starašinstva. — Kraljica Angleška je imela 11. dan tega mesca sama državni zbor v Londonu začeti.

*) Spolnovanja Vaše prijazne ponudbe z velikim veseljem pričakujemo. Vred.

**) Prosimo, česar ste ponudili. Vred.